

Mme G. DE MARLEFF

Jean Hading

Η ΤΕΧΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

ΜΕΡΟΣ Δ'.—Η ΤΕΧΝΗ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.—ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΙΑ'. ΑΙΩΝΟΣ

Ἐνθ' ὁ πολιτισμὸς ἐκραταιοῦτο ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἀνεδεικνύετο δι' ἔργων τέχνης οὐχὶ εὐκαταφρονήτων, ὁ πολιτισμὸς τῆς Δύσεως ἐφαινετο ἀνίσχυρος ὡς ἀποπτυχθῆ ἕνεκα ἐπιδρομῶν ἃς εἶχεν ὑποστῆ. Τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἐφέρετο πρὸς τὴν πτώσιν· ἡ εἰσβολὴ τῶν βαρβάρων εἶχεν ἀνατρέψει τὴν κοινωνίαν χωρὶς νὰ τὴν μεταμορφώσῃ. Ἰσχυρὰς μεταβολὰς οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐπέφερον εἰς τὴν τότε πολιτικὴν καὶ τὸν κοινωνικὸν ὀργανισμόν· ἀλλ' ὀφείλμεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰσάγαγον εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν νέα τινὰ στοιχεῖα ἢ ἀνακαινισθέντα, ἅτινα ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐμελλον νὰ ἀσκήσωσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης· ἐμφυτος τάσις παρατηρεῖται πρὸς τὴν ἀπλότητα

καὶ τὸ μεγαλεῖον, σκαυὰ ἐν ἀρχῇ, αἰσθημα ζωηρότερον ἰδίᾳς προσωπικότητος, ἂν καὶ δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένον βαναυσότητος τινός, μία ἀντίληψις διάφορος τῆς τιμῆς καὶ τῆς χρηστότητος, τῆς τρυφεράς ἀφοσιώσεως. Ἄν ἐξαίρεσις τις τὴν ἀπεχθὴ μυθολογίαν των, ἔχουσι αἰσθημὰ τι ἀφηρημένον περὶ τῆς θεότητος. Ἀναμφιβόλως πολλοὶ ἐκ τῶν νεωτερισμῶν των ἦσαν παλαιὰ θεωρία· οἱ Γερμανοὶ διέφερον πρὸ πάντων τῶν Ρωμαίων διότι διετέλουν εἰσέτι ἐν καταστάσει πολιτισμοῦ, τὸν ὅποιον ὁ ἀρχαῖος κόσμος εἶχε διέλθει. Ἄλλ' ἐὰν τοῦτο ἀφορᾷ καὶ ἐπιδρᾷ εἰς τὸ γένος ἢ εἰς τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν, ὁ Γερμανισμὸς ἐπεξέτεινε τὴν ἐπίδρασιν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος, καίτοι ἐνίοτε ἀχαλινώτως. Καίτοι ἡννόουν ὅτι ὑπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας, τοῦ κυρίου κληρονόμου τῆς Ῥώμης, αἱ δυνάμεις αὗται ἀνεπτύχθησαν, ἐν τούτοις οἱ βάρβαροι ἔφερον πρὸ παντὸς μετ' αὐτῶν τὴν βαρβαρότητα. Ἡ τέχνη ἢ ἀληθῶς ἀξία νὰ ὀνομάζεται τέχνη, ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐξαφανισθῇ σχεδὸν ἐντελῶς. Οὐχὶ διότι οἱ βάρβαροι Γερμανοὶ ἐζήτησαν νὰ καταργήσωσιν τὸν Ἑλληνορωμαϊκὸν πολιτισμόν. Ἀπ' ἐναντίας τὸν θαίμαζον προτιμήσαντες τὰς στερεὰς οἰκοδομὰς, τὰς ὁποίας εὗρον, ἀπὸ τὰς καλῦθας ἐκ ξύλου καὶ χρώματος, τὰς ὁποίας εἶχον ἐν Γερμανίᾳ· ἀλλὰ ὁ θαυμασμὸς των δὲν προσέρχεται ἐκ πραγματικῆς ἐκτιμήσεως· ἐσέβοντο τὰς ἐκκλησίας ἐπειδὴ ἦσαν Χριστιαναί, ἀλλὰ πόσων συμφορῶν καὶ ἐρείπιων δὲν ἐγένοντο πρόξενoi! Ἄλλως τε ἡ καταφρόνησις διὰ τὸ ἐνεστὸς, ἡ ἀφροντισία περὶ τοῦ μέλλοντος, ἡ ὁρμὴ ἥτις βασιλεύει παντοῦ, ἡ θηριωδία τῶν λαῶν καὶ ἡ μανία τῶν βασιλέων, δὲν ἀφήνουν νὰ θριαμβεύσῃ τίποτε ὑψηλόν· κατισχύει ἡ ἀνάγκη τῆς ζωῆς, τῆς αὐτοσυντηρήσεως.

Δύο χῶραι ἀποτελοῦσιν αἱ ποίαν ἐξαίρεσιν εἰς τὴν θλιβεράν ταύτην εἰκόνα. Ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Μεγάλη Βρετανία.

Ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς ὑφίστατο ζωηρότερος. Ἐκτὸς τούτου, οἱ Βυζαντινοὶ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου αἰῶνος καὶ κατὰ τοὺς δύο ἐπομένους αἰῶνας, ἐνίσχυσαν ἐν Ἰταλίᾳ τὰς κλασικὰς παραδόσεις. Ὁ βασιλεὺς τῶν Ὁστρογότθων, Θεοδώριχος, ὃχι μόνον ἀνῆγειρε μνημεῖα νέα, ἀλλὰ ἐπισκεύασε τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ ἐπιστάτευσεν διὰ νόμων. Καίτοι Ἀρειανὸς τὸ θρήσκευμα, ἐσεβάσθη πάσας ἐν γένει τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας καὶ ἔκτισε νέας διὰ τὴν ἐθνικὴν λατρείαν. Ἐκαλλώπισεν πρὸ πάντων τὴν Βερόνην καὶ τὴν Ῥαβέννην, τὰς πρωτεύουσας τοῦ ἐν Ῥαβέννῃ δὲν εἶχεν περιωθῆ τίποτε σχεδὸν ἄλλο, ἐκτὸς τοῦ παλατίου, τοῦ ὁποίου διέταξε οὗτος τὴν ἀνάκτισιν.

Περὶ τὸν ὄγδοον αἰῶνα, Κάρολος ὁ Μέγας διέταξε νὰ κρημνήσῃ τινὰ κτίρια, ἵνα λάθῃσι

ἐξ αὐτῶν τὰ ὑλικά διὰ τὰς οἰκοδομὰς τῆς Aix-la-Chapelle.

Υπάρχουσιν ἀκόμη ἀρχαῖαι ἀρειαναὶ ἐκκλησίαι, ὁ ἅγιος Spirito, ἡ ἁγία Μαρία Cosmedin καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀρχαία Ἀρειανὴ μητρόπολις τοῦ ἁγίου Ἀπολλιναρίου τοῦ Νέου, μετὰ μεγάλωπρεπῶν Μωσαϊκῶν, τὰ ὁποῖα μᾶς δίδουν εἰκόνα περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ παλατίου τοῦ Θεοδώριχου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς του. Σώζεται ἐπίσης τὸ μνημεῖον τὸ ὁποῖον ἀνήγειρε πρὸς τιμὴν τοῦ Μεγάλου Βαρβάρου ἡ βασίλισσα Ἀμαλασσοῦνθα, ἡθυγάτηρ του. Εἶνεν στρογγύλον κτίριον κεκαλυμμένον ὑπὸ θόλου εὐρέος ἐσκαμμένου εἰς ἓνα μονόλιθον δώδεκα μέτρων διαμέτρου.

Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι ὑπῆρξαν τὸ πρῶτον τμήμα τῆς αὐτοκρατορίας, τὸ ὁποῖον ἀπεσπάσθη τῆς Ῥώμης καὶ ὅπερ εἶχε δοκιμασθῇ ἐπίσης διὰ τριμερῶν δοκιμασιῶν. Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τοῦ πέμπτου αἰῶνος, οἱ Ἀγγλοσάξωνες, κύριοι ἀδιαφιλονείκητοι τῆς χώρας, εἶχον προσηλυτισθῇ, καὶ οἱ ἱεραπόστολοι, μετὰ τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, ταῖς εἶχον ἐμφυσήσῃ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν τεχνῶν: τῆς ζωγραφικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς, μουσικῆς. Ὁ λαὸς ἀπῆλause μέχρι τῶν Δανικῶν εἰσβολῶν ἡσυχίαν. Τόσον πολλήν, ὥστε κατὰ τὸν 8. αἰῶνα καὶ μέχρι τοῦ 9. αἰ. Βρεττανικαὶ νῆσοι ὑπῆρξαν τὸ κέντρον τὸ πνευματικῶς σημαντικώτερον τῆς Δύσεως. Ἡ σχολὴ τοῦ Armagh ἐν Ἰρλανδίᾳ εἶχε πλέον τῶν 7,000 μαθητῶν, εἴτινες συνεκέντροντο ἐκεῖ ἐξ ὅλης τῆς Εὐρώπης.

Ἡ βασιλεία Καρόλου τοῦ Μεγάλου σημειοῖ τὴν πρώτην ἀναγέννησιν τῶν τεχνῶν ὡς καὶ τοῦ πολιτικοῦ ὁλοκλήρου, ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ.

Οὐδὲν οἰκοδόμημα ἄξιον λόγου ὑπῆρξεν ἐν Γαλλίᾳ προγενέστερον τῆς ἐποχῆς ταύτης. Παρατηρεῖται τοῦτο εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ἔνθα ἡ παράδοσις διεσώζετο πλέον ἀκεραία καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ παρακμὴ ἐπῆλθε πολὺ βραδύτερον. Αἱ ἐξοχικαὶ ἐπαύλεις τῶν Γάλλων βασιλέων παρουσιάζουσι θέαμα νέον, καίτοι ὁμοιάζουσι κάπως πρὸς τὰς ἀγροτικὰς κατοικίας τῶν μεγάλων Ῥωμαϊκῶν προσωποικιῶν τοῦ τέλους τῆς Αὐτοκρατορίας. Εἰς τὰς ἐκκλησίας ὁ Λατινικὸς χαρακτὴρ παρουσιάζει ἀκέμη ἔργα τινὰ σημαντικά. Ἀλλ' οἱ τρόποι τῆς οἰκοδομῆς ἀπωλέσθησαν, καὶ τὰ κτίρια ταῦτα στεροῦνται καὶ κενόφθοτος καὶ στερεότητος. Παραδείγματα ἔχωμεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Μαρτίνου τοῦ Tours, τὴν ἀρχαίαν μητρόπολιν τοῦ Κλεμόντ περὶ τὸν 9. αἰῶνα· περὶ δὲ τὸν 10. αἰῶνα, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ ἁγίου Πύλου, τὴν μετέπειτα Γενεβιέθην, καὶ τὴν βασιλικὴν τῆς Παναγίας τῶν Παρισιῶν. Κατὰ τὸν 11. αἰῶνα, ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος Géry, ὅστις ἀπέθανεν ἐν ἔτει 855, ἦτο πεφνημισμένος ὡς τέκτων· ἀλλ' ἡ τιμὴ τὴν ὁποίαν ἀποδίδουσι εἰς αὐτὸν

Μία μαθήτρια

ὡς ἐφευρόντα τὸ ἀρχαῖον σύστημα τῆς ἀναλογίας τοῦ κόπτειν τοὺς χονδροὺς λίθους, δεικνύει ὅτι αἱ παραδόσεις εἶχον ἀπολεσθῇ· ὁ ἅγιος Eloi συνετέλεσεν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀλλ' οὗτος εἶνε διασημότερος ὡς χρυσοχόος ἢ ὡς ἀρχιτέκτων· ἡ χρυσοχοία ἦτο ἡ κυρία μορφή τῆς πολυτελείας καὶ σχεδὸν μορφή τῆς τέχνης, τῆς γνωστῆς εἰς τοὺς Γερμανοὺς, ὅτε κατώκουν πέραν τοῦ Ῥήνου.

Οἱ Γάλλοι ἄρχοντες εἶχον διατηρήσῃ τὴν καλασθησίαν. Ἀλλὰ, ἀπὸ τοῦ Dagobert, ἡ παρακμὴ κατέστη αἰσθητή.

Κάρολος ὁ Μέγας προσεπάθησε νὰ ἀνανεώσῃ τὴν παράδοσιν εἰς τὴν τέχνην ὡς καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν· ἀνέδραμεν πρὸς τὴν ἀρχαιότητα ἥτις προσελείανε ταύτην διὰ τῆς ἀναγεννήσεως, ἥτις ἀνεφάνη κατὰ τὸν 10. αἰῶνα. Ὅπως διαδῶσῃ ὁ Μέγας Κάρολος τὸν Ῥωμαϊκὸν πολιτισμὸν ἐν Γερμανίᾳ, ἔνθα οὗτος δὲν εἶχε ποτὲ ῥιζοβολήσῃ ὥρισε τὴν πρωτεύουσάν του πλησίον τοῦ Ῥήνου, εἰς Aix-la-Chapelle, ἥτις ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων «ἡ νέα Ῥώμη». Τίποτε δὲν σώζεται ἀπὸ τὸ αὐτοκρατορικὸν παλάτιον, ἀλλ' ἡ μητρόπολις ἥτις καλύπτει τὸν τάφον τοῦ αὐτοκράτορος διετήρησε μεθ' ὅλας τὰς προσθήκας καὶ τὰς πολυαριθμοὺς μετασκευάς, τὸ γενικὸν σχέδιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη ἀπὸ τοῦ 796—804. Εἶναι ἔργον ἀξιοθαύμαστον, σχήματος κυκλικτεροῦς μετὰ θόλου, κατὰ τὸν ρυθμὸν τοῦ ἁγίου Βιταλίου τῆς Ῥαβέννης. Ἡ Βυζαντινὴ αὕτη ἀπαιμύμησις δὲν εἶνε γενικὴ εἰς τὰ μνημεῖα τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου. Τὸ Λατινικὸν σύστημα ἦτο ἐπίσης ἐν ἀκμῇ.

(Ἔπεται συνέχεια)